

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Konst, T.; Puurula, J. & Friman, M. 2020. Ammattikorkeakoulujen henkilöstö ilmastohaasteen edessä. Talk-verkkolehti, Kiertotalous / Circular Economy, Puheenvuoroja / Comments 21.10.2020.

Link to the original publication: [URL](#)

All material supplied via Turku UAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Ammattikorkeakoulujen henkilöstö ilmastohaasteen edessä

21.10.2020

Kirjoittajat

Taru Konst Yliopettaja, erityisasiantuntija, Turun ammattikorkeakoulu

Juuso Puurula Ilmastokoordinaattori, projektityöntekijä, Hämeenlinnan kaupunki, Hämeen ammattikorkeakoulu

Mervi Friman Tutkimuspäällikkö, Hämeen ammattikorkeakoulu

Koulutuksella on keskeinen tehtävä turvata kestävä kehityksen edellyttämät tiedot ja taidot sekä kyky toimia ilmastonmuutoksen aikakauden muuttuvissa työympäristöissä. Henkilöstökyselyn tulokset kahdessa ammattikorkeakoulussa osoittavat, että henkilöstöllä on kiinnostusta ja ideoita kestävä tulevaisuuden edistämiseksi omassa työssään, työyhteisössään ja koko korkeakoulun toiminnassa. Tässä artikkelissa kuvaamme henkilöstön toiveita ja ehdotuksia kestävä kehityksen edistämiseksi korkeakoulutuksessa sekä pohdimme osallisuuden ja vuorovaikutuksellisuuden merkitystä muutosten toteuttamiseksi.

Korkeakoulutuksella on vastuullinen tehtävä taata opiskelijoille tiedot, taidot ja arvopohja toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi koulutusalaan riippumatta. (Tervasmäki & Tomperi 2018; Konst ym. 2018, 2020; Värri 2018; OKM 2020). Kansainvälisen ilmastopaneelin (IPCC 2018) mukaan on toimittava nyt, ja siksi nykyiset korkeakouluopiskelijat – lähitulevaisuuden toimijat ja päätöksentekijät yhteiskunnassa – ovat avainasemassa, kun tehdään päätöksiä tarvittavista muutoksista elintavoissamme. Lähtökohtana on, että jokainen toimija korkeakouluyhteisössä ymmärtää kestävyyskriisin ja ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia ja niiden välisiä riippuvuussuhteita, tunnistaa ilmastonmuutoksessa myös mahdollisuuksia ja tiedostaa pystyvänsä vaikuttamaan kestävä tulevaisuuden luomiseen omalla ja yhteisellä toiminnallaan (Konst & Scheinin, 2020).

Tarvitaan vuorovaikutusta, innostumista ja kokemus osallisuudesta, jos ihmisiä halutaan tarttumaan ilmastotoimiin (mm. Ilmastopaneeli 2020). Hämeen (HAMK) ja Turun ammattikorkeakouluissa (Turun AMK) pyrkimyksenä on kestävä kehityksen edistäminen niin koulutuksessa, TKI- (tutkimus, kehitys ja innovaatio) toiminnassa kuin kampuustoiminnoissa, ja siitä syystä korkeakouluissa tehtiin syksyllä 2020 henkilöstökysely.

Tarvitaan vuorovaikutusta, innostumista ja kokemus osallisuudesta, jos ihmisiä halutaan tarttumaan ilmastotoimiin

Kyselyn tavoitteena oli saada konkreettisia työkaluja kestävä kehityksen systemaattiseksi kehittämiseksi ja tukea siten ammattikorkeakoulun kestävä kehityksen tavoitteiden

saavuttamista. Kyselyssä kartoitettiin myös henkilöstön tarpeita sekä kehitysideoita kestävän kehityksen edistämiseksi, ja keskityimme näihin vastauksiin tässä artikkelissa (Kysymykset “Millaista apua/ tukea tarvitsisit, jotta osaisit soveltaa kestävää kehitystä paremmin tutkimuksessasi/ opetuksessasi/ työssäsi” sekä “Vapaa sana, miten korkeakoulu voi edistää kestävää kehitystä?”). Vastajia kyselyyn oli kaiken kaikkiaan 402 henkilöä (HAMK:ista 266 henkilöä eli 40 % henkilöstöstä; Turun AMK:sta 136 henkilöä eli 20 % henkilöstöstä).

Lisätiedon ja -osaamisen tarve

Eniten mainintoja molemmissa ammattikorkeakouluissa tuli lisätiedon ja -koulutuksen tarpeisiin liittyen. Henkilöstö toivoo kestävään kehitykseen liittyvää koulutusta ja valmennusta sekä valmiita materiaaleja ja aineistoja oman opetustyön tueksi. Tutkimusviestinnän ehdotettiin tuovan esiin tapoja liittää kestävän kehityksen teema ammattikorkeakoulutyöhön eri tavoin, ja erityisesti käytännön esimerkkejä ja hyviä käytänteitä toivottiin alakohtaisesti. Toisaalta esiin nousi työn hektisyys ja jatkuva ajanpuute. Kysymyksiä herätti miten ehtiä osallistumaan koulutuksiin sekä suunnitella ja toteuttaa omaa työtä kestävä kehitys aiempaa vahvemmin huomioiden.

Sitaatteja vastauksista:

- *Hyvä, helppotajuinen materiaalisetti, josta voi poimia asioita omaan käyttöön / opetukseen HAMK*
- *Kestävän kehityksen ”tuutori” voisi perehtyä opetettavaan moduuliin ja antaa vinkkejä kestävän kehityksen näkökulmista HAMK*
- *Tarvitaan koulutuksia, selkeitä materiaalipaketteja, aineistoja, mallitoteutuksia, sovelluksia Turun AMK*

Johdon tuki ja yhteinen sitoutuminen

Erittäin merkityksellisenä mainittiin johdon tuki ja tahtotila. Kestävään kehitykseen tulisi sitoutua strategiassa ja sen tulisi näkyä ammattikorkeakoulun arvoissa ja johdon tahtotilassa kestävän kehityksen edistämiseksi. Kestävä kehitys toivottiin tuotavan keskusteluun yhteisissä tilaisuuksissa ja näkyvän selkeästi ammattikorkeakoulun tilaisuuksissa, seminaareissa ja muilla foorumeilla. Myös kestävän kehityksen työn rahallinen ja ajallinen resursointi nousi esille työhön sitouttamisessa.

- *oltava AMK:n strateginen fokus Turun AMK*
- *tarvitaan johdon tukea asialle sekä strategisen tason sitoutumista ja arvovalintaa, että keke on keskeistä osaamista kaikilla aloilla Turun AMK*
- *lisää keskustelua ja uusia foorumeita, joissa asia esille Turun AMK*
- *kestävään kehitykseen tulee kannustaa ja tukea, korkeakoululla tulee olla tavoitteita ja ohjeita kestävän kehityksen toteuttamiseksi. Turun AMK*
- *kestävä kehitys pitäisi olla luonnollinen osa työtä. Edelleen kohtaan usein ajatteluun, jossa kestävä kehitys huomioidaan, jos aikaa tai muita resursseja jää muun työn jälkeen. Kestävästä kehityksestä tulisi linjata selkeämmin ja ohjata sen toteuttamiseen ja integroimiseen resursseja. HAMK*

Oppimisen sisällöt ja tavat

Henkilöstön mielestä kestävän kehityksen tulisi näkyä ennen kaikkea oppimisen sisällöissä. Kestävä kehitys tulisi integroida osaksi kaikkia koulutuksia, ja myös perustiedot aiheesta tulisi varmistaa niin henkilöstölle kuin opiskelijoille. Ehdotettiin myös toteutumisen seurantaan sekä uusien mittarien käyttöönottoa. Konkreettisesti toimintaideassa ehdotettiin kestävän kehityksen oppimistavoitteiden integrointia valmiiksi opetussuunnitelmiin. Myös oppimisympäristöjen kestävyys nousi kommentteissa esille.

- *korkeakoulujen tulee integroida kestävä kehitys osaksi kaikkea toimintaa. Korkeakouluista valmistuvat tulevaisuuden tekijät ja on ehdottoman tärkeää, että jokaisella on osaamista näistä asioista. Turun AMK*
- *luomalla kestävän kehityksen näkökulmasta toimintaohjeet koko korkeakoulun opetukseen ja työskentelyyn HAMK*
- *kehittämällä kampuksista erilaisia kestävän kehityksen oppimisympäristöjä HAMK*

Positiivisen viestinnän merkitys

Positiivisen viestinnän merkitys sai useita mainintoja. Kestävästä kehityksestä ja ilmastotyöstä toivottiin enemmän myönteistä tietoutta ja kampanjoita, joissa jaetaan tietoa miten on edistytty ja onnistuttu. Positiivisuuden muistutettiin tuovan työniloa ja saavan muutkin innostumaan ja osallistumaan. Ilmastonmuutos voi olla myös myönteinen haaste; joudumme ehkä luopumaan jostain mutta voimme saada tilalle myös paljon hyvää. Myös omassa korkeakoulussa tehdyn ajankohtaisen tutkimustiedon parempi näkyvyys nousi esille henkilöstön vastauksissa.

- *haluaisin positiivisia signaaleja, että korkeakoulun tekemä työ kestävällä otteella tuottaa tulosta ja saada sitä kautta valettua uskoa opiskelijoihin, joiden on vaikea nähdä tulevaisuutta ilmastonmuutoksen keskellä. Turun AMK*
- *tietoiskuja esim. 4 kertaa vuodessa eri teemoista, jotka auttaisivat viemään kestävän kehityksen periaatteita osaksi arkea ja omaa työtä HAMK*
- *selkeitä vinkkejä ja toimintamalleja, mitä kestävä kehitys tarkoittaa meille kaikille HAMKissa työskenteleville. Hyödyllinen voisi olla sellainen tiivis tietopaketti siitä, millä tavalla organisaatiomme haluaa kestävän kehityksen tavoitteita saavuttaa ja mitä jokainen talossa työtä tekevä voi asian hyväksi tehdä HAMK*

Käytännön tekoja

Vastauksissa korostuivat arjen toiminnan ja käytännön tekojen merkitys. Suurin osa ehdotuksista liittyi kestävän kehityksen edistämiseen koulutusten kautta sekä kampuustoimintoihin. Myös yhteistyön lisäämistä ehdotettiin niin opiskelijoiden kuin yrityskumppanien kanssa.

- *tässä kyselyssä esille tulleita asioita pitäisi toteuttaa laajasti korkeakoulussa. Selkeät perustellut tavoitteet esille ja jokaisen opiskelijan opintoihin osaksi. Mittariston rakentaminen tavoitteille ja niiden aktiivinen seuranta Turun AMK*

- *arjen pienet valinnat myös kuntoon: pyrkimys kulutuksen pienentämiseen ja sitä kautta jätteettömyyteen, eläintuotteiden vähentäminen vegaanisuuteen asti, kilometrikorvaukset pois oman auton käytöstä jne. Turun AMK*
- *asiaan tulisi yhteisesti kiinnittää ponnekkaammin huomiota. Myönnän etten ole omaehtoisesti tutustunut agendan tavoitteisiin. Tämä kysely siis todella herätti asian äärelle. Jokaisen yksikön tulisi myös yhdessä miettiä konkreettisia toimenpiteitä, miten toimintaa tullaan muuttamaan kestäväen kehityksen suuntaan ja näiden toimenpiteiden toteutumista pitää avoimesti seurata. HAMK*

Kampusten kestävyys

Kampustoimintojen kehittämisehdotuksissa eniten mainintoja saivat työmatkaliikkumisen kehittäminen ilmastoystävälliseen suuntaan, matkustuksen vähentäminen, kestäväen kehityksen huomiointi hankinnoissa, kierrätys- ja jätehuoltoratkaisuissa sekä ruokailussa. Kampusten energiaremontit ja muut investoinnit kampuksiin nousivat myös esille. Kampusten roolia oppimisympäristöinä sekä kestäväen kehityksen “näyteikkunoina” korostettiin myös.

- *valitsemalla lähiruokaa, panostamalla joukkoliikenteeseen, perusasiat kuntoon kuten kierrätys kampuksilla Turun AMK*
- *arjen valinnat: halutaanko esimerkiksi edelleen tarjoilla broilerpyöryköitä vai edellytetäänkö ravintoloitsijan kilpailutuksessa kestäviä ja eettisiä ruokavalintoja Turun AMK*
- *jokaisessa uusinvestoinnissa tulee huomioida energiatehokkuus, kierrätettävyyys ja elinkaaren aikaiset korjaukset ja niihin liittyvät luonnon kuormitukset. HAMK*
- *kampusalueiden tulisi olla todellisia ‘kestäväen kehityksen näyteikkunoita’ = alueita, joissa voitaisiin esitellä kestäväen kehityksen mukaisia toimia esim. luokkaretkeläisille ja muille ryhmille – myös virtuaalisesti. HAMK*

Muita havaintoja

Muutama ehdotus toi esiin laajempaa kritiikkiä kyseenalaistaen jatkuvan talouskasvun ammattikorkeakoulun toiminnan tavoitteena ja edellytti kestäväen kehityksen ja ilmasto-osaamisen nostamista ammattikorkeakoulutuksen tärkeimmäksi tavoitteeksi. Joissain kommentteissa myös ammattikorkeakoulun kansainvälinen vaikuttavuus tuotiin esille. Selkeä enemmistö vastaajista toi vastauksissaan esille konkreettisia kehittämisehdotuksia kestävyuden edistämiseksi, mutta kyselyssä nousi esille myös muutamia “en osaa sanoa” – tasoisia kommentteja.

- *Ei ole olemassa kestävää talouskasvua, joten taloudelliset mittarit tulisi hylätä. Koulutuksessa voisi keskittyä paljon nykyistä enemmän realismiin siitä, miten tuhoisa nykykehitys on globaalisti. Turun AMK*
- *Yhteiskunnan suuntaan korkeakoulun suurin vaikutusvoima on opetuksen kautta. Jos tuomme joka alalla kestäviä sisältöjä mukaan, sen yhteiskuntavaikutus on suuri Turun AMK*
- *Meidän täytyy pyrkiä olemaan kansainvälisesti esimerkillisellä tasolla, edelläkävijöitä. HAMK*

Pohdintaa

Tarvittaviin ilmastotoimiin johtava osallisuus ja vuorovaikutuksellisuus tarkoittaa, että kun ihmisiä kuullaan, he kokevat, että heidän sanomallaan on myös vaikutusta. Osallistamisen pitää tuottaa myös pitkäkestoista osallisuuden kokemusta, sitä että henkilöstö näkee itsensä todellisena toimijana ja vaikuttajana, kun päätöksiä tehdään. Koska ilmastotoimet vaikuttavat myös ihmisten arkeen, tarvitaan tukea ja innostusta, ja siitä syystä yhteinen keskustelu ja johdon tuki on välttämätöntä. Laatujärjestelmä on myös yksi konkreettinen työkalu kestävän kehityksen tavoitteiden asetantaan, seurantaan ja arviointiin (Holm ym. 2015).

Koska ilmastotoimet vaikuttavat myös ihmisten arkeen, tarvitaan tukea ja innostusta, ja siitä syystä yhteinen keskustelu ja johdon tuki on välttämätöntä.

Ihmisten välisellä vuorovaikutuksella on kyky muuttaa käyttäytymistä ja synnyttää uusia normeja. Tutkimusten mukaan kun tarpeeksi moni toimija varmistuu yhteisin sopimuksin, että asioita tehdään, niin ihmiset muuttavat käyttäytymistään, koska muutkin tekevät niin. Kun tarpeeksi moni muuttaa käyttäytymistään yhteisen sitoumuksen toimesta, se luo psykologisen paineen niille harvoille, jotka eivät vielä ole sitoutuneet, muuttaa myös käyttäytymistään. Kun yksilöt luottavat, että muutkin sitoutuvat, niin uskaltaa itsekin sitoutua, jotta kuuluu joukkoon. (Kyllönen 2011). Tästäkin syystä johdon tuki ja yhteiset sitoumukset on niin tärkeitä todellisten muutosten aikaansaamisessa, oli kyse sitten päästöjen vähentämisestä eri tavoin tai arkisten käytäntöjen muuttamisesta, esimerkiksi työpaikkaruokailun muuttamisesta kasvispainotteiseksi.

Koko henkilöstö ei luonnollisestikaan näe kestävän kehityksen edistämistä ammattikorkeakoulutuksessa keskeisenä tehtävänä. Käyttäytymistieteellinen tutkimus on kuitenkin antanut monenlaista näyttöä siitä, miten aktiivinen vähemmistö voi saada enemmistön käyttäytymistä muuttamaan. Globaalien ongelmien ratkaisut vaativat, globaalien instituutioiden vahvistumisen ohella, myös suuren joukon paikallisella tasolla tapahtuvia ahaa-elämyksiä ja muutoksia siinä, mikä tunnustetaan normaaliksi ja valtavirtaiseksi toiminnaksi. Henkilöstön aktiivisuus ja esitettyjen ideoiden määrä kestävän kehityksen edistämiseksi ammattikorkeakoulutuksessa ovat kaiken kaikkiaan rohkaisevia havaintoja. Näitä ideoita ja ehdotuksia yhdessä jatkojalostamalla ja johdon tuella ammattikorkeakoulut voivat ottaa merkittävän roolin ilmastotyössä ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Lähteet

Holm, T., Vuorisalo, T. & Sammalisto, K. (2015). Integrated management systems for enhancing education for sustainable development in universities: a memetic approach. *Journal of Cleaner Production*, 106, 155–163.

Ilmastopaneeli (2020). Ilmastokansalaisuus syntyy kolmen ehdon avulla: tarvitaan vuorovaikutusta, innostumista ja osallisuuden kokemus.

27.8.2020. <https://www.ilmastopaneeli.fi/tiedotteet/ilmastokansalaisuus-syntyy-kolmen-ehdon-avulla-tarvitaan-vuorovaikutusta-innostumista-ja-osallisuuden-kokemus/>

IPCC (2018). Global warming of 1,5 dgrs. www.ipcc.ch/sr15/ / 24.9.2020.

Konst T., Friman M. & Scheinin M. (2020). Muuttuva työ ilmastonmuutoksen aikana – miten

ammattikorkeakoulutus reagoi? HAMK Unlimited Journal

23.3.2020 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202003238744>

Konst, T., Scheinin, M. & Kairisto-Mertanen, L. (2018). Korkeakoulutuksen uudistuva koulutusrooli. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 20(5), 57–65. Haettu 20.3.2020

osoitteesta https://akakk.fi/wp-content/uploads/AKAKK-5.2018-DIGI_FINAL.pdf

Konst T., Scheinin M. (2020). Uudistuva korkeakoulutus 5.0 – mistä on kyse? UAS Journal 2/2020. <https://uasjournal.fi/2-2020/uudistuva-korkeakoulutus/>

Kyllönen, S. (2011) Vailla teknistä ratkaisua: yhteislaidunten tragedia, yhteistoiminnan ongelmat ja ympäristöpoliittinen teoria. Teoksessa Kiista yhteismaista. Garret Harding ja selviytymisen politiikka, Niin & Näin 2011, 73-111.

OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö

(2020). [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162183/OKM 2020 9.pdf](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162183/OKM_2020_9.pdf) . Haettu 24.9.2020.

Tervasmäki, T. & Tomperi T. (2018). Koulutuspolitiikan arvovalinnat ja suunta satavuotiaassa Suomessa. Niin & näin 2/18. Haettu 1.10.2019

osoitteesta <https://www.netn.fi/artikkeli/koulutuspolitiikan-arvovalinnat-ja-suunta-satavuotiaassa-suomessa>

Värri, V.-M. (2019). Kasvatus ekokriisin aikakaudella. Tampere: Vastapaino.